

Poznań, 31 stycznia 2023 r.

Szanowni Panowie Senatorowie

Tomasz GRODZKI
Marszałek Senatu

Krzysztof KWIATKOWSKI
Przewodniczący Komisji Ustawodawczej

Zygmunt FRANKIEWICZ
Przewodniczący Komisji Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej

Pozwalam sobie przesłać na Panów ręce stanowisko Zarządu Związku Miast Polskich w sprawie procedowanych obecnie zmian w Kodeksie Wyborczym. Zarząd zajął stanowisko wobec projektu ustawy. Została ona w międzyczasie uchwalona, a przyjęty tekst czyni nieaktualną jedną z uwag zawartych w stanowisku (dwie komisje w każdym obwodzie głosowania zostały zastąpione jedną, czego projekt poselski nie przewidywał). Zmiana ta jest oczywiście korzystna, co jednak nie zmienia faktu, że pozostają aktualne inne uwagi Zarządu o zasadniczym znaczeniu dla organizacji, kosztów i przebiegu wyborów.

Prosimy, by Wysoki Senat zechciał je rozpatrzyć i w miarę możliwości uwzględnić.

Z wyrazami szacunku

Dyrektor Biura

Stanowisko Zarządu Związku Miast Polskich w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks Wyborczy

Zarząd Związku Miast Polskich wnikliwie przeanalizował postulaty projektodawcy zawarte w projekcie ustawy o zmianie ustawy - Kodeks wyborczy (dalej: projekt ustawy).

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że Związek w części prezentowanych przez projektodawcę przepisów dostrzega pozytywny kierunek modyfikacji i uaktualnienia dotychczasowych regulacji związanych z wyborami, jednak stoi na stanowisku, że w znacznej mierze wymagają one zmian, bądź istotnych korekt.

Kluczową uwagą jest okres procedowania zmian w ustawie – Kodeks wyborczy, który formalnie został zachowany w świetle obowiązujących przepisów. Należy jednak podkreślić, że omawiane zmiany jak np. bezpłatne przewozy dla wybranej grupy wyborców, zwiększenie liczby lokali wyborczych, czy sposób ustalania wyników głosowania przez członków komisji wyborczych mają charakter **zmian istotnych**, wypełniając tym samym dyspozycję takich zmian zawartą w Wyroku Trybunału Konstytucyjnego (wyrok TK z 28 października 2009 r., sygn. Kp 3/09, OTK ZU nr 9/A/2009, poz. 138). W konsekwencji, w ocenie Związku zmiany te powinny zostać poprzedzone **szerokimi konsultacjami społecznymi**, co zostało uniemożliwione na skutek ich zgłoszenia jako projektu poselskiego. Powinny też być przyjęte ostatecznie (wejść w życie) co najmniej **pół roku przed ogłoszeniem terminu wyborów**, co jest praktycznie niemożliwe w świetle harmonogramu dalszych prac legislacyjnych.

Niezależnie od korzystnych zmian o charakterze technicznym, należy w tym miejscu zwrócić uwagę na bardzo istotne, a **zdecydowanie wątpliwe** z punktu widzenia poprawy dotychczasowej procedury wyborczej zmiany, takie jak:

- obligatoryjne zmniejszenie wymaganej, minimalnej liczby osób uprawnionych do głosowania w stałym obwodzie wyborczym do sztywnej liczby 200, które nie pozostawia tym samym alternatywy w tym zakresie organom gmin. Zaproponowana zmiana w ocenie Związku spowoduje powstanie istotnych kosztów w zakresie konieczności przystosowania nowych lokali do potrzeb osób niepełnosprawnych, a ponadto zwiększa ryzyko powstania problemu pozyskania chętnych kandydatów na członków do tak dużej liczby dodatkowych komisji; (jak wyliczają wnioskodawcy ma być ich blisko 6 tys., a tym samym potrzeba będzie 40–45 tys. członków tych komisji);
- wprowadzenie nowych obowiązków dla przewodniczących obwodowych komisji wyborczych, które polegałyby m.in. na prowadzeniu ewidencji czasu pracy mężów zaufania i wydawaniu zaświadczeń, będących podstawą wypłaty diety. Powyższa zmiana zaproponowana przez autorów projektu ustawy, biorąc pod uwagę dotychczasowe obciążenie tych osób, w ocenie Związku Miast Polskich niewątpliwie przyczyni się do pogorszenia efektywności procesu wyborczego i to zarówno w dniu wyborów, jak również podczas procesów powyborczych;

- chybiona jest propozycja diety dla męża zaufania w wysokości 50% diety członka komisji wyborczej. W przypadku tak wysokiej diety za nieporównywalnie mniejszy zakres pracy może się okazać, że podnoszony już wyżej problem z pozyskaniem osób zainteresowanych pracą w komisji tylko się nasili. Związek stanowczo neguje pomysł wynagradzania mężów zaufania ze środków publicznych;
- ponadto w art. 37e projektu ustawy wskazano na katalog osób uprawnionych do bezpłatnego transportu do lokalu wyborczego. Co niezwykle istotne z punktu widzenia Związku – projektodawca całkowicie pominął w projekcie ustawy opiekunów osób niepełnosprawnych, co czyni tę regulację niewystarczającą. Ponadto, mechanizm refundowania transportu osób niepełnosprawnych powinien uwzględniać faktycznie poniesione przez gminy koszty z tytułu;
- łączne skutki finansowe wprowadzanych zmian, tylko w części dotyczącej diet dla zwiększonej liczby członków komisji oraz mężów zaufania, to niepotrzebne naszym zdaniem koszty dla budżetu państwa w wysokości blisko 50 mln zł.

Należy także zwrócić uwagę na jeszcze jedną bardzo istotną kwestię, a mianowicie - przeprowadzając nowelizację Kodeksu Wyborczego należałoby dokonać zniesienia dwóch odrębnych komisji, tj. komisji ds. przeprowadzenia wyborów i komisji ds. ustalenia wyników wyborów. Zdaniem Związku, wprowadzenie ich do ustawy – Kodeks Wyborczy, co pokazują doświadczenia minionych lat, nie przyniosło oczekiwanych rezultatów, a jedynie swoisty chaos organizacyjny i konieczność zatrudnienia dodatkowych osób w komisjach wyborczych.

Reasumując, w oparciu o powyższe należy jeszcze raz podkreślić to, iż Związek Miast Polskich dostrzega potrzebę zmian w obowiązującej ustawie – Kodeks wyborczy, jednak przepisy zaproponowane w projekcie ustawy wymagają gruntownych zmian. Co więcej, zamierzony cel projektodawcy – zwiększenie frekwencji wyborczej - nie zostanie spełniony w przewidywanym zakresie, co potwierdzają badania m.in. prof. Jarosława Flisa oraz Fundacji Batorego. Kluczowym aspektem, który został pominięty w projekcie ustawy, jest dopuszczenie głosowania za pośrednictwem łącza internetowego. Z przeprowadzonych dotychczas badań wynika wprost, że Polacy oczekują takich rozwiązań. Co istotne, w ocenie Związku Miast Polskich byłby to również przełomowy krok w przybliżeniu osób dotychczas pozbawionych możliwości samodzielnego oddania głosu w wyborach do poczucia sprawczości wynikającego z czynnego prawa wyborczego. Ponadto, niewątpliwie mogłoby to przyczynić się to też do zwiększenia frekwencji w sposób bardziej efektywny niż prognozują to badania przeprowadzone w stosunku do omawianego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks Wyborczy.

Dużo większy wpływ na zwiększenie frekwencji wyborczej mogłoby mieć także poszerzenie kręgu osób uprawnionych do głosowania korespondencyjnego. Takie rozwiązanie postulowano w trakcie prac sejmowych, jednak zostało odrzucone przez tę samą większość, która jeszcze niedawno forsowała możliwość pełnoskalowych wyborów korespondencyjnych.

Cieszyn, 20 stycznia 2023 r.

Za Zarząd
(-) *Zygmunt Frankiewicz*
PREZES ZWIĄZKU